

Föreningen Sveriges Vatten- och vindkraftskommuner och -regioner

Remissvar på SOU 2023:18

”Värdet av vinden – compensation, incitament och planering för fortsatt utbyggnad av vindkraft”

Föreningen Sveriges Vatten- och vindkraftskommuner och -regioner (FSV) är en förening som samlar kommuner och regioner i hela landet i en strävan att verka för en ökad lokal återföring av de värden som skapas genom vatten- och vindkraftverk i landet. Våra medlemmar är stora och små regioner och kommuner från Halland i söder till Norrbotten i norr. Föreningen tar inte ställning på något sätt i själva etableringsfrågan utan förhåller sig helt neutral när det gäller den. Vi arbetar endast med att skapa opinion för en förändring när det gäller resursåterföring till de kommuner och regioner som ”står värd” för den gröna energi som vatten- och vindkraften står för. Föreningen har i snart 25 år arbetat för att bland annat förändra skattesystemet på ett sådant sätt så att en rimlig del av intäkterna från energiproduktionen stannar i de kommuner och regioner där energin produceras. Detta för att både kompensera för de intrång det innebär och innebär.

FSV är av den bestämda uppfattningen att dagens problem med att komma fram med etableringar av vindkraft främst beror på att de kommuner, bygder och privatpersoner som blir berörda av planerade etableringar inte på något sätt kompenseras för de nackdelar etableringarna medför. Endast de markägare som upplåter marken för kraftverken erhåller ersättning och i vissa fall kan efter förhandlingar bygdeföreningar och liknande, i de fall de är goda förhandlare, erhålla någon form av ersättning.

1 Incitament för kommuner

FSV hade när utredningen tillsattes mycket stora förhoppningar om att här skulle kunna komma förslag som äntligen skulle medföra att kommuner som säger ja till att upplåta sina områden till vindkraftsetableringar även skulle kunna få någon form av förutsebara ersättningar för att man släpper till naturvärden och tillåter intrång i sina invånarnas vardag till fromma för landets så oerhört viktiga energiförsörjning i allmänhet och energiomställning i synnerhet. Att detta som i våra grannländer till väsentliga delar skulle ske skattevägen och kanske främst via fastighetsskatt var knappast någon högoddsare att anta. När så tilläggsdirektivet om att statens intäkter inte på något sätt fick påverkas negativt gick luften ur dessa förhoppningar.

Förhoppningar om att det ändå fanns en möjlighet återkom när utredningen i januari presenterade en samrådspm där man skissade ett förslag som innebar en förhöjd fastighetsskatt, där höjningen men ingen del av den redan gällande fastighetsskatten, skulle gå till kommunerna, så att statens intäkter inte skulle påverkas.

Vad som sedan hände är höljt i dunkel men uppenbart är att regeringen tvingade utredningen att backa från dessa tankegångar och lägga ett totalt för kommunerna helt innehållslöst förslag. Detta trots att man såväl i utredningen som i olika presentationer när utredningen lagts klargjorde att egentligen den enda vägen till att få kommunerna att säga ja till etableringar är att säkra någon form av förutsebara ersättningar av rimlig nivå till kommunerna.

Anledningen eller anledningarna till regeringens hårdnackade motstånd till att lösa frågan är för FSV totalt omöjlig att förstå. Ser vi på våra grannländer har Norge, Finland och Danmark alla system som skattevägen ger ersättningar till kommunerna, medan Sverige ensamt saknar sådana. Är branschens intresse att etablera sig i våra grannländer mindre än i Sverige? Svaret på den frågan är uppenbart ett tydligt NEJ.

I utredningens avsnitt 1.6 beskrivs balansgången mellan incitament och investeringsvilja och där förs särskilt ett resonemang utifrån utredningens kontakter med branschen där risk ställs mot investeringsvilja. Enligt branschen kan en minskning av projektrisken ställas mot en ökning av investeringskostnaden. En skatt som går till kommunerna som ett incitament för att tillstyrka kan i kombination med en justering av regelverket så att kommuners tillstyrkan kommer i ett tidigare skede av tillståndsprocessen medföra att risken i projektet minskar och därmed kompenserar för en ökad kostnad.

I utredningens bilaga 8 konstateras att så länge som det finns behov av ny elproduktion, kommer det utifrån den nuvarande marknadsutformningen att finnas lönsamhet i investeringar i elproduktionen med lägst produktionskostnad per kWh. Vidare i samma bilaga förs ett resonemang i fråga om risken att en kostnadsökning kan minska investeringsviljan där det dock konstateras att "även med den föreslagna kostnadsökningen bedöms landbaserad vindkraft vara det kraftslag med lägst långsiktiga marginalkostnad per producerad kWh både idag och på sikt". Vidare framgår av den av Energiforsk publicerade rapporten "El från nya anläggningar 2021" att landbaserad vindkraft är billigast att producera. Dessa faktum torde knappast förändras av en viss fastighetskatteökning.

Vilka motiv kan då återstå för att vägra släppa fram förslag som med största säkerhet skulle lösa väsentliga delar av Sveriges energiförsörjning och energiomställning till fossilfria alternativ? FSV kan inte finna några som helst sådan motiv och inte heller någon rimlig förklaring till statens närmast imbecilla motstånd.

Regeringen måste om Sveriges energiomställning inte helt ska gå i stå förändra inställning och acceptera och ta fram förslag i den riktning som utredningen var på väg att föreslå när den abrupt stoppades från att gå fram med förslagen.

2 Närboende

FSV ser mycket positivt på förslaget om ersättning till ägare av bostadsbyggnader. Ett av motiven för kommuner att inte ställa sig positiv till vindkraftsetableringar är just omtanken om de kommuninnevånare som blir närboende till vindkraftsparker. Huruvida förslaget tekniskt och ekonomiskt är tillräckligt för att minska motståndet från närboende och därmed kommuner ligger dock utanför FSVs möjligheter att bedöma. Föreningen tillstyrker följaktligen förslaget i princip utan att gå in på detaljer, förutom i två avseenden, nämligen:

1 För det första frågan om taxeringsvärdevillkoret för att ersättning skall utgå för bostadsbyggnad utöver den första på en fastighet. För att ersättning för bostadsbyggnad utöver den första ska utgå är förslaget att byggnaden har ett taxeringsvärde på minst 500 000 kronor. De områden som torde bli aktuella för vindkraftsetableringar är i stor utsträckning glest befolkade områden med lågt satta

taxeringsvärden, varför en byggnad med taxeringsvärde långt under 500 000 kronor sannolikt torde kunna vara en för ägaren mycket värdefull byggnad. Att byggnad skulle uppföras enbart för att ge rätt till ersättning om gränsen sätts för lågt torde vara en högst osannolik spekulering och för den som uppför byggnaden en mycket dyrbar chansning. Nämda gräns för när ersättning ska utgå måste enligt FSV åtminstone halveras för att få något reellt värde i en stor del av de glesbebyggda områden där vindkraft oftast etableras.

2 För det andra frågan om att ersättningar till närboende ska utgå enbart för nya etableringar. Här är utredningens motiv att inte förutsättningarna för gjorda investeringar ska förändras. Att förutsättningarna för den som investerat i en bostad i ett orört område får sin livsmiljö och sitt fastighetsvärde radikalt förändrat ges ingen som helst respekt, inte ens en kommentar. Här är FSVs uppfattning att producenter av landbaserad vindkraft, som är den el som produceras till lägst produktionskostnad, absolut bör ha minst lika goda marginaler att tåla en sådan förändring som de enskilda närboende som blir berörda. Av det skälet är det ett absolut rättvisekrav att reglerna om ersättning till närboende ska vara desamma för befintliga kraftverk från och med den förhoppningsvis kommande lagens ikraftträdande.

3 Lokalsamhället

FSV har inga invändningar mot att ett ramverk för ett moderniserat system för bygdepengar skapas. Vi ser dock helst att principer och nivåer läggs fast så att dagens godtyckliga system där respektive lokalsamhälles förmåga att förhandla med kraftföretagen är avgörande för nivån på dess kompensation. Goda förhandlare får idag mera, mindre goda förhandlare får mindre. Förslagen i avsnittet är svårförståeliga och har fortfarande enligt vår uppfattning svagheter vad gäller rättvisaspekter och gränsdragning mellan myndighetsutövning och förhandling.

4 Kommunen

FSV har redan ovan konstaterat, precis som utredarna även klargör, att en rejäl ekonomisk kompensation till de kommuner som ska tillstyrka vindkraftsetableringar är enda vägen för att vända det motstånd som branschen och staten byggt upp genom den konsekvent njudda inställningen till kommunal kompensation.

Kommunerna släpper i och med sina tillstyrkanden till naturvärden, trivselsvärden och näringslivsvärden för sin befolkning. Enbart detta är tillräckligt för det kommunala motståndet mot etableringar. Att det dessutom i flertalet fall handlar om de kommuner som tidigare utan kompensationer fått släppa till stora värden för vattenkrafts- gruv- och skogsutvinning gör att möjligheterna att vända det motstånd som byggts upp kräver än mer åtgärder av kompensatorisk art. Att kommunerna än en gång ska släppa till sina resurser utan att få något för det är för mycket begärt. Kommunerna som FSV har kontakt med har sedan länge vaknat upp och insett att det som tidigare skett inte får ske igen. Det är hög tid för ett uppvaknande även hos statens företrädare om landet ska klara den nödvändiga energiförsörjningen och målet med den gröna omställningen.

8.2 Incitamentsmodeller i de nordiska länderna

Tabell 8.1 i rubricerat avsnitt talar sitt tydliga språk. Sverige är det enda land i Norden förutom Island som inte har någon skatteintäkt från vindkraften som går till kommunerna. Att viljan att investera i Sverige skulle försvinna eller ens minska om en sådan skatt skulle tillkomma lär inte den mest inbitne pessimist kunna tro.

Bilden figur 8.2 är så slående att det fortfarande är obegripligt att motståndet mot en kommunal fastighetsskatt på vindkraft i Sverige kvarstår hos någon.

Slutord

Regeringen måste om Sveriges energiomställning inte helt ska gå i stå förändra inställning och acceptera och ta fram förslag i den riktning som utredningen var på väg att föreslå när den abrupt stoppades från att gå fram med förslagen. Med den kännedom FSV har om kommunernas uppfattningar i frågan torde det vara enda vägen att återigen få igång vindkraftsetableringarna och klara den gröna omställningen.

För föreningen FSV,

Ingvar Persson

Ordförande

Anders Rosell

1e vice ordförande

Jonas Andersson

2e viceordförande